

ISSN: 2149-3979

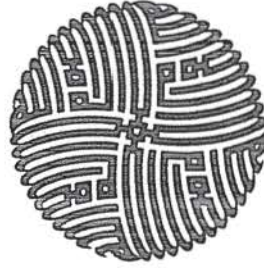

ilahiyat akademi

yl: 2016 sayı: 3

altı aylık uluslararası akademik araştırma dergisi

YABANCILAŞMA ve DİNDARLIK

The Journal of Theologic Academy

year: 2016 issue: 3 a bi-annual international journal of academic research

Acil Varoluşsal Eylem: İlahi Ebedi Öz'ü Güncellemeye Koşalım!

Sadık KILIÇ*

Özet

Dünya tarihinin hızlı akışı, dün ile bugün arasında bir kopukluk yaratmaktadır. Bu akışı anlamlı bir zemine oturtma konusunda Müslüman bireyler de önemli roller üstlenmek durumundadır. Bunlardan biri insanı tek boyuta indirgeyen maddî bakış açısını derinleştirerek, Allah Teâlâ'nın kendilerine yüklemiş olduğu "*insanlık için çıkarılmış en hayırlı ümmet*" misyonunu yerine getirecek bilinçsel uyanışı sağlamaktır. İkincisi ise Batı'nın paradigmasından, bilgiye bakış açısından ve düşünce kalıplarından kurtularak, değişmeyen asıl olarak Kur'an ve sahih nebevî gelenek çerçevesinde kendi hakikat dünyalarını yükseltmektir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, varoluş, modernizm, hakikat, yabancılaşma

Urgent Existential Call: Let's Run To Update Divine Eternal Essence!

Abstract

Rapid flow of the history of the world creates a gap between yesterday and today. Muslim individuals are required to undertake important roles in order to convey this flow into a meaningful base. One of them is to create a consciousness awakening in order to fulfil God's mission to human being as "most favourable ummah brought from mankind" by deepening the materialist perspective which deducts human into one dimension. Second one is to get rid of from Western paradigm and its knowledge perspective and raise the Qur'an and authentic Prophetic traditions, as unchanging essence,.

Key Words: Qur'an, existent, modernize, truth, alienation

Evrenin tarihiyle ve varoluş serüveniyle kıyaslandığında çok mu çok kısa gözükten Dünya tarihi, kendi içinde değerlendirildiğinde, çok hızlı ve çeşitli değişim, dönüşüm ve sentezlere uğramakta; bir anlamda, dün ile bugün ve bugün ile de yarın arasında hiçbir müşterek kod kalmamaktadır. Sonsuzmuş hissi veren kozmik varoluşun tarihi karşısında zaten bir hiç gibi duran, ama insanlık için çok anlamlı periyotlardan oluşan bu zamansal ve olgusal akışı, anlamlı ve mutlu kılıcı bir çerçeveye yerleştirmek için hiç şüphesiz, odak varlık insana, bilhassa hakikatin mümini olan Müslümanlara bir takım yükümlülükler terettüp etmektedir.

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi, sadikkilic@hotmail.com.

Biz bu insânî ve varoluşsal yükümlülükleri, iki merhale halinde sunmaya çalışacağız.

a) Birinci Merhale: Bilinçsel Uyanış!

Sorunlarımızın giderek karmaşıklaştığı, önümüzdeki çözülemeler yığınının iyiden iyiye kabardığı günümüz insânî toplumsal vakası, bizi, haliyle çözümler aramaya sevk etmektedir.

Bütün sorunların tek kelimeyle özetlenebilecek kaynağı, dünyaya ve olaylara, insan-meta ilişkilerine tek, yani madde boyutlu bir zaviyeden bakmakla başladı. İnsan için olan ve onunla birlikte bir mana derinliğine kavuşan kâinat ve bütün varoluş, metafizik şeffaflık ve sonsuzluk boyutundan soyutlanınca, geriye sadece mat ve sonlu, bize hiçbir ileri ufku göstermeyen kapalı bir evren, toplum ve insanlık modeli kaldı.

İnsanlığa yolunu aydınlatacak üstün bilgi ve irfan kaynaklarının, 'Başkaldırıyorum ve inkâr ediyorum; öyleyse varım!' çıkışı ile unutulmuşluğa terk edilmesiyle, 'dikey, en yukarılara', varoluşun '*Sidre-i Müntehâsi*' (*Aşknlık Lotusu*)' na doğru gelişme yerine, 'yatay', yani 'insandan çıkıp insanda sona eren bir gelişim çizgisi kabullenildi. Karl R. Popper'ın, Mantıkçı Pozitivizm'in iddiaları hilafına acizyetini ve yetersizliğini ortaya koyduğu bu keyfiyyet (*Tarihselliğin Sefaleti*), insanı ve onun bütün kurumlarını kendi gözsüz ve hedefsiz atlarına koşmuş olan, doğrusal ve fiktif/mevhum bir '*İlerleme Miti*'ne doğru aktığı kabullenilen, Aşknlık inancından uzak: *profan* bir zaman demetidir.

Köklerini, kâinatın ve varoluşun kaynaklarıyla paralel hisseden; kendini geçmiş, şimdi ve gelecek zaman, en bariz olanı da bir '*Ahret*' boyutunda algılayan insan zenginliğine yabancı olan bu tarih algısı, Allah'ın gözdesi, evrenin hülâsası (*zübde-i kâinat*) ve cevheri biz insanları, çorak bir zaman perspektifinin iki rakkasesi arasına kilitledi.. Buradaki yanılğı şu: İnsan sırrı, ondan yola çıkıp yine ona vararak çözülemez! Sembolik bir ifadeyle söylersek, çok bilinmeyenli açık bir evren olarak insanı tahlilde müracaat edilecek ana kaynaklar, insanı aşan, varlık âlemini mâna ile dolduran Yüce Kudret, Yaratıcı Varlık, yani Rab, İlâh gerçeğidir. İşte, varlığın ve var oluşun gelişimini ve açılımını ilâhî prizma yerine, salt insan dimağının dayanıksız ve geçici fikir, düşünce dalgalarına terk edersek, o zaman, Guénon'un ifadesiyle, '*Niceliğin, niteliğe*', 'Maddenin, mânâya' hükümranlığı yaşanır ki, bu da, günümüzde gözleendiği gibi, insanın ruh ve mana katmanları bertaraf edilerek, kolu kanadı budanarak, '*tek boyuta indirgenmesi*' demek olacaktır.

O halde, kim üstlenecektir insanın geleceğini? Hangi el, 'dur!' diyecektir, insanı kendisine yabancılaştıran *profan* ve *seküler* tarih algısının buyurgan, tahammülsüz ve insana soğuk o uğultularına? Varlık tezahürünün idrakinde yanlış değiştirilmiş makası (Muhammed Aziz el-Lahbabi) düzelterek olan kimdir? Oysaki insanla ilgili her sorun, insanı bunaltan, kendine ve evrenin iç düzenine yabancılaştıran her

konu, kâinat çapındadır. Zira insanı ilgilendiren, doğrudan evrenin geleceğini de ilgilendirmektedir. Öyleyse insanın kendi yaratıcı, çözümleyici iradesidir, kendisine ümit bağlanan. Ayrımsız, tüm insanlar, tek ya da topluluk halinde, sorunlarının kaynağı olan bu, 'insanın, toplumun ve kâinatın, ilahî ve insanî olandan uzaklaşması'na el koymak zorundadırlar. İnsanın, tarihe ve zamana yön verecek iradesinden beklenen budur!

Öte yandan, asırlık zaman aralıklarına rağmen, insanlığın bugünü ile dünü arasında pek de niteliksel bir fark bulunmamaktadır. *Günümüzde, dünün aksine, bugün rûhun fakirliği, fikrin ve düşüncenin kısırlığı, insanın çaresizliği, kültürlerin yetersizliği ve doyuruculuktan uzak oluşu, medeniyetlerin de aldaticılığı gündemdedir.* Evet, geçmişe bakıldığında şimdi insan ömrü daha çok uzamış, hayat seviyesi yükselmiş, ama 'insanın tarihi' kof, boş bir çerçeve ve kısa bir anıya dönüşme eğilimine girmiştir. Metâ karşısında kazanılan her zafer ve atılan her çılglık ise, bir yalnızlık ve derunî bir kimsesizlik okuna dönüşerek, *bumerang* gibi, insanın varlığına saplanmışır.

Çözümlemelere ulaşabilmek için bir başlangıç noktası belirlemek, artık geciktirilmez bir eylem olmalıdır! Bu ise, *aşkınlık bakışları/ilahî murakabe* altındaki 'insan'dır. Aşkın ve en üst disiplince geliştirilen, hissin ve bilginin sınırsız ufuklarına doğru koşan bu insan profilinin sergileyeceği nizamdır, sistemdir. Dünün toplumları nasıl, bu nizâm ve ahengi istikbâl ederek ikbâle ermişlerse, şimdinin insanları da, ayrı şekilde, bütüncül mutluluğa nail olacaklardır. Özellikle de, 'İnsanlık için çıkarılmış en hayırlı toplum' olma misyonunu taşıyan biz müminler için, bu böyle olmalıdır.

"كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ"

"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmet oldunuz. İyiliği emreder, kötülükten men edersiniz ve Allah'a inanırsınız." (Al-i İmran, 3/110).

b) İkinci Merhale: Kendi Mana/Hakikat Dünyamızı Yükseltmek!

Kelimelerin; düşünce ve kavramların yapı taşları, onların örgülerini oluşturan ilmi durumunda oldukları bilinen bir gerçektir. Bu temel ilişkiden ötürü, her düşünce ve her nizam, onun mümessili ve 'gösteren'i (signifiant) olan kelimeler vaz eder; sonra onu, bir ajan ve etkin bir unsur olarak, düşünceler, ideolojiler ve inançlar mücadelesinin cereyan ettiği birey ve toplum cephelerine sürer.

Böylece, bir sözcük, bir dünya anlayışını; daha geniş ölçekte, top yekun bir varlık perspektifini peşinden sürükler. Zira varlık algısı ve tasarımının 'dil' üzerinden ifadesini bulacağı ve 'gerçeklik alanına çıkacağı' hakikatine de bir vurgu olmak üzere, 'Dil, varlığın evidir' (Heidegger) denilmiştir; bir diğer ifadeyle, "varlık dilde ortaya çıkar, kendini ifşa eder. (...) Kelimenin tükendiği yerde [işte bu

nedenle] hiçbir şey olmaz."¹ Böyle bir gaye için seçilen kelime, bağrından çıktığı toplumsal yapı ve kültürel dünyanın hayat algılayışı ve varlık paradigmasının çok veciz bir sembolü haline gelir artık. Sözcüğün bu sembolik yanını kullanarak, ona, gerek kendi toplumu gerekse diğer uygarlıklar nezdinde âdeta tılsımlı bir cazibe yükleyen bir medeniyet de insanlara artık, çağrışımlar yüklü sözcükler vasıtasıyla hükmetmeye başlar. Bu bağlamda 'modernizm' de, işte bütün dünyayı peşine takmış böylesi 'dilbaz' sözcüklerdendir.

Batı'dan esen bir kasırğa... Doğu'nun egzotizmine; onun, geleneklere, bölüşüme, ihtiyaç için üretme, nesnel değerler sistemini aşan metafizik değerlere sırtını dayamış varoluş perspektifine köklü bir karşı çıkış... Ve öfke yüklü... Özü itibariyle, bireyselleşme, aklilik (rasyonalizm), daima yeniyi ve maddi çıkar getireni alma (Pragmatizm) ile karakterize edilebilecek olan, bu nedenle de, daha çok üretim ve olabildiğince tüketim anlayışını modern bir mitosa dönüştüren, doğrusal/linéer bir gelişmeden yana bir "karşıt tez"... Sınırsız Akli (*Ratio*) birincil derecede değerler kaynağı olarak tanıyan "rasyonalizm" ve, dinî geleneksel değerlerden ve manevi-metafizik 'özler'den uzaklaşma manasında doğrusal bir tarihî gelişmeyi öngören Hegeliyen çizgiye uygun "Tarihselcilik", onu besleyen iki damar... Nitekim 20. Yüzyılın St. Thomas'çı düşünürlerinden biri olan Jacques Maritain (1882-1973) de bunu, kültürün bizzat içinden birisi olarak, şöyle ifşa etmektedir: "Bu ateist sözde kültürün ve, bir lanet bildirisi olan bu lafta bilimsel Modernizm'in yayılması ancak dünyayı hayat veren güçlerinden ve manevi ruhsal kaynaklarından boşaltmayı başarabilmiştir!"²

Modernizm, militan bir çılgılık. Modernizm, bir varlık algılayışı ve peşinden arsız bir hayat tarzı olarak sunulmadan önce, ifritçe bir yolla, bunun zihinsel, sosyal ve ekonomik zeminini hazırlamıştır. Bu bağlamda, Batılı mantaliteye uzak toplumlar, kendi varlık idraki ve şemaları konusunda şüpheye düşürülmüş, bir süreç içinde de kendi varoluş kimliklerine yabancılaştırılmışlardır. Dünyasal zenginlik, dilediğince tüketim, sınırsız özgürlük, sürekli ilerleme ve gelişme vb. sütunlar üzerinde yükselen modern varlık paradigması, bir köksüzlük duygusu içindeki bunalımlı toplumlar nazarında, artık cazibesine karşı konulamayan bir *Mefisto* haline dönüşmüştür..

Şöyle bir tespit yapmalıyız: İnsan ve varoluş serüveni konusunda bir kimlik bunalımına yol açan *modernizm*, olumlu öğeler de içermektedir kuşkusuz! Bunlar genelde, insan yaşamını kolaylaştıran, doğadaki ham madde kaynaklarından daha fazla yararlanmayı sağlayan; öte yandan bilgiyi kümülatif olarak büyütüp daha çok kimse tarafından kullanımını öne çıkaran teknolojidir. Burada sonuçta, insanlığın, kadim zamanlardan beri ortak damarlarından beslenen bu epistemolojik/ilmi ve teknolojik veriler, tüm insanlığın istifadesine sunulmuşlardır. Buna karşın, bilgi ve teknolojiye 'özel olmak' niteliğini kazandıracak olansa, kullanım amacı ve niyetidir.

¹ Latif Tokat, *Varoluşçu Teoloji*, Elis Yayınları, Ankara 2013, s. 73, 74.

² <http://www.cnrtl.fr/definition/modernisme>

Bu nedenledir ki, farklı matematik, fizik, geometri ilh. olmaz, ama fiziği ya da geometriyi farklı amaçlar için kullanan farklı laboratuvarlar, daha geniş bir spektrumda da medeniyetler bulunabilir.

Bilgi ve onun kullanımı hususunda takınılacak tavır ise, açık birey, açık toplum şeklinde tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle, kapalı, geçmişini her şeyiyle, kutsallaştıran; geleceğin meçhullerine sırtını dönerek tarihsel geleneği aynen sürdürme çabasında olan bir tutum ise, başka değil, sadece kendisi etrafındaki ölüm çitini yükseltecektir. İslam'ın başlangıç yılları böylesi bir tomurcuklanma, yücelmenin yollarını arayan tüm toplumlara, taçlanıp çiçeklenme çağları olarak diri bir örnek ve prototiptir! Sonsuz bir güvenle imanı bilgiye dayandıran, cehaleti de inkarın fideyi ve köprüsü addeden başka bir inanç sistemi olmamıştır!..

Bu demektir ki, tarih ancak bir kere yaşanacağından, Filozof Kierkegaard'ın deyimiyle, '*Tarih geçmişe doğru anlaşılıp geleceğe doğru yaşanılacağından*', kendi moral, estetik ölçülerimize göre, zamanı geri çevirerek, bilgi ve teknolojiyi yeniden kurgulamak mümkün de değildir. Tersine, yapılması gereken, Allah'ın, tüm evreni, kanunlarıyla beraber insana sunmasını ifade eden '*teshîr*' bilincinin aydınlatıcılığında, objektif teyitlerden yoksun duygusal tepkilerden uzak durarak, bizi sarmalayan tarihe, artık bundan sonra bizim yön vermeye çalışmamızdır. Bilgi ve teknolojiye rengini veren bizim kendi niyet ve tasarılarımız; dinî toplumsal öğelerimiz olsun. Diğer dünya algıları ve hakikat modellerini göz ardı edip yok saymadan, uzlaşmaz ve katı (*Entegrist*) bir tavır zafiyetine düşmeden, bilgi üreten dev birimler ile onu kullanan ve işleyen teknolojinin çarkı, tutkuyla isteyelim ki, artık bizim manevi ve insanî ümitlerimize, kaygılarımıza eşlik ederek dönsün.

Eğer biz, katı bir *Zealot* [aşırı tepkisel, ben/biz merkezci ve karşıt] tavrı terk etmez, evrensel bilgi ve hikmetin en yakın takipçileri olmaz isek, Kur'an düşüncesinin yerdığı kemikleşmiş ve geriye doğru işleyen bir kısır döngüye düşeriz. Bu bakımdan, Kur'an'ın insana, topluma, evrene ve tüm varlık alemine açık dünyasında, kendini daima yenileyen (*teceddüd*), ona kendi mahiyet ve vasfını ("*Allah'ın boyasına boyanın.*" (Bakara, 2/138)) veren, ruhları ve dimağları hep diri ve hareketli tutan çözümler, öneriler peşinde olunmalı. Çünkü başarısızlık ve çözümsüzlük, tahlil ve nihaî terkitten uzak olan, vakıyı kendi oluşum süreçleri içinde ele almayan duygusal, hamasi, bu sebeple de reddedici, '*acûl*' ve de '*narsist*' tepkilerin bir sonucu olacaktır.

Genel bir yaklaşım olarak, size kendini kabul ettirmek isteyen bir düşünce ya da eyleme, yine kendi türünden, ama daha güçlü ve müessir olanlarıyla cevap vermek zorundasınız:

اذْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ
"Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemlerle tartış. Kuşkusuz Rabbin, yolundan sapanların kim olduğunu en iyi bilendir; O, doğru yolda bilinenleri de çok iyi bilir" (Nahl, 16/125; yine bkz. İsrâ, 17/53). Bunun için de,

öncelikle, karşınızdaki olguyu iyi tanıyıp, kavramalısınız. *Vereceğiniz tepkinin isabetli olması için, tam yerinde durmalısınız.* Ama ilgisiz yerlerde durur da, bu konumlara göre tepki vererseniz, uzlaşmaz farklar, dolayısıyla çözümsüzlükler ortaya çıkar.

Bu sebeptendir ki, o '*tam yerinde*', yani size *global bakış açısı sağlayan noktada*; filozof Spinoza'ya ait o kuşatıcı terimle belirtirsek, '*sub specie aeternitas*' kuşağında bulunma cehti gerekir. Açılımını yaparsak, "*Şeyleri hep birden, ezeli-ebedi bir bakış açısından kavrama, geçmiş ya da geleceği dikkate almadan, tümünden tek bir düşüncede bilme*"³, *tümünden kuşatıcı bir perspektif ve paradigmayla tarayabilme, irdeleyebilme kıvamına yönelme gerekliliği.* Etkili bir tümceyle, "Yalnızca ve hep şimdide görmektir. '*Şimdideki yaşam için hiç ölüm yoktur*' (Wittgenstein)."⁴ Daha munis ve derin bir zaman bilincine gönderen terimimizle söylersek, '*ibnü'l-vakt*' ritmini kuşanmak.. Bu noktada biz, var kılınış ödevi olarak, tarihsel süreci okuma becerisiyle ilahî makam karşısındaki yükümlülüklerimizi yerine getirme gerilimini aynı anda benliklerimizde duyabilmeliyiz. Yönümüzü bu iki taraftan sadece birisine çevirir de diğerine arka dönersek, o vakit, farklılıklar ve çatışmalar kendiliğinden ortaya çıkar. Çünkü yaklaşımlardaki uzlaşmazlık ve çatışmalar, ilmî benmerkezcilik ve Narsisizm etkisiyle, hep tekçi (*monist*) yaklaşımlar, dayatmacı, birebir çözümler önerme eğiliminden neşet etmektedir.

Çözüm ya da çözüme giden yol, demek ki, tam ileriye görebilmektir. Daha doğrudan bir ifadeyle, *müminleri harekete geçirmek için gerekli motivasyon ve öz, Kur'an ve sahih nebevi gelenekten elde edilirken, öte yandan, toplumsal değişim yakından izlenmeli, onun iç dokusu teşhis edilmeli; oluşumun iç sistematiğine, uygun noktalardan, Kur'anî bir yön esinlenmelidir.*

Diyebiliriz ki, "*Sahih alternatifler oluşturma bizim ödevimiz!..*"

Sahih bir alternatif oluştururken, öncelikli olarak, *modernleşme mitosunun* helak edici cazibesi yok edilmeli. Sabıkası ortaya konulmalı. Ona giydirilmiş olumlu çağrışımların aksine, Modernizmin, hâkim paradigması bakımından insanlığın ortak yıkımına doğru giden bir süreç olduğu gösterilmeli. Tahlil ve tespiti yönelik, keskin bir tarih yorumu... Onun, (bilhassa XIX. yüzyılın sonunda, XX. yüzyılınsa başında), modern bilimsel keşifler ile dünyanın genel gelişimine uygun olarak, [genelde] teolojiiyi, özeldyse Katolik inancı yenileyip uyarlamayı amaçlayan bir doktrin ve düşünceler akımı olduğu⁵ bir kez daha vurgulanmalıdır.

Diğer yandan bizzat Müslümanlar, tarihsel süreç içinde onları durağanlaştıran itikadî ve fiilî unsurları belirlemeliler. Yalnız şu merkezi hakikat yerini daima korumalı: *Müslüman toplumların tarihi, ancak, Kur'an imanı ve sahih gelenek etrafında oluşur, olgunlaşır ve yükselir!* Ve Kur'an, etkin birey ve toplumlar öngörür. İşte bu

³ Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 1464.

⁴ Ömer Naci Soykan, *Felsefe ve Dil-Wittgenstein Üstüne Bir Araştırma*, Kocabı Yayinevi, 1. basım, İstanbul 1995, s. 20-25.

⁵ <http://www.cnrtl.fr/definition/modernisme>.

açından bakılınca müminler şimdi, manevî kimlik arınmasına yönelmeli. Kur'an ile kalpleri ve akılları arasına girmiş olan duygular, bilgisel birikimler olmaları gereken yerlerine konulmalı. İçsel bir hususiyet olarak, Allah'a ve O'nun mesajına sahîh bir bağlılık azmi ve aşkı oluşmadan, tarihsel bir yapılanma zaten zuhur etmez; o nedenle bu süreç boyunca hep, değişmeyen asıl olarak Kur'an'a ve sahîh nebevi geleneğe atıflar yapılmalı. Biz müminler, Yüce Allah'ın, *أَمْ يَأْنٍ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ* "İmana ermiş kimselerin kalblerinin, Allah'ın zikri ve inmiş Hak karşısında derin bir saygıyla ürpermesi (huşû) ve (onların), önceden kendilerine Kitâb verilip de, üzerlerinden uzun bir müddet geçtiğinden, yine içlerinden bir çoğu da yoldan çıkmış (fâsık) kimseler olduğundan, kalpleri katılaşmış kimseler gibi olmamaları vakti gelmedi mi hâlâ?!" (Hadid, 57/16) sorgulamasına bir kez daha icabet ve tecdit tufanına tutulmalı, arınmalı.

Kısaca, bugün Müslüman ilim adamının, yüksek bir motivasyona; üzerindeki silikliği ve "Ben başaramam!?" duygusunu söküp atıp, çözümler sunabilme liyakatine sahip olduğu hususunda, diriltici bir teşvike, yücelerden bir özgüven telkinine ihtiyacı vardır. Bir de, onu, kendisi hakkında yetersizlik hissine boğan mütevâres ilmî birikim karşısında, yıkıcı ve küçültücü değil, yapıcı bir algı oluşturulmalı. Bu müktesebat cümlesini, kendi çağlarının alternatifi ve sorun çözümleyici söylemleri konumuna yükselten bir ruh ve çabayla ele alıp, onlardaki hayafî özler sürdürülmeli, kendi zamanlarına özgü tali unsurlar ve hususiyetler ise bırakılmalıdır. Böylece, hayatla hep yüz yüze gelecek olan îman eylemi ve dinî pratikler, devamlı aktivite kazanacak, varlığın gündeminde olmayı sürdüreceklerdir!

الله أعلم بالصواب

Kaynakça

- Cevizci, Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2010.
- <http://www.cnrtl.fr/definition/modernisme>.
- Soykan, Ömer Naci, *Felsefe ve Dil-Wittgenstein Üstüne Bir Araştırma*, Kabalcı Yayınevi, 1. basım, İstanbul 1995.
- Tokat, Latif, *Varoluşçu Teoloji*, Elis Yayınları, Ankara 2013.